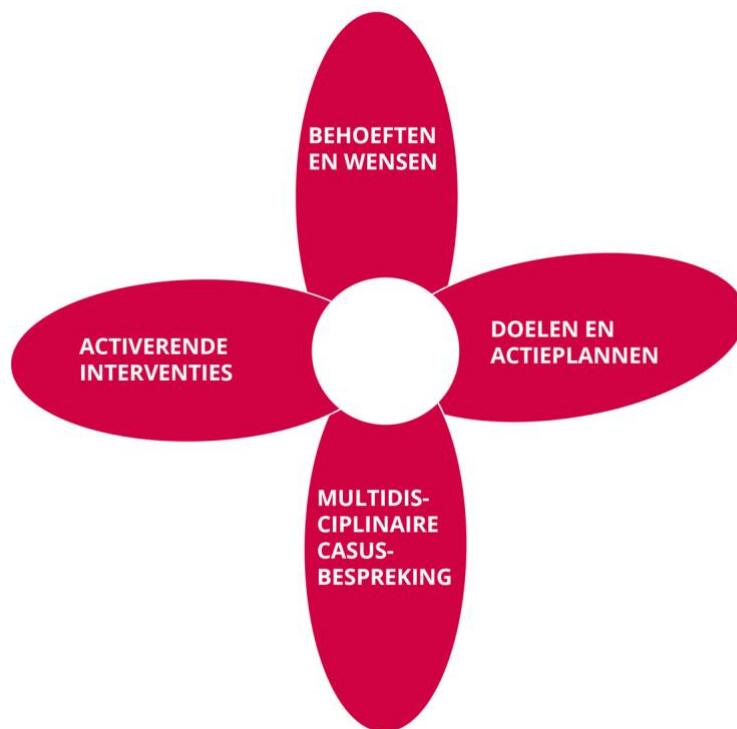

Inleiding

DENKEN IN MOGELIJKHEDEN BIJ DEMENTIE

ALGEMENE INLEIDING, OPBOUW LESMODULES EN TOOLBOX

ALGEMENE INLEIDING

Mensen met dementie krijgen te maken met grote veranderingen in hun leven, op alle levensdomeinen. Dit heeft gevolgen voor zelfredzaamheid, vitaliteit, sociale contacten, welzijn en wonen. Bij oude mensen met dementie is er vaak multipathologie en zijn er zowel cognitieve als fysieke beperkingen. Bij jonge mensen met dementie, waar de symptomen voor het 65^e levensjaar aanvangen, zien we complexe problematiek die vaak anders is dan de problematiek bij ouderen met dementie. Veranderingen op het terrein van werk, hun rol in het gezin en de begeleiding van de naaste vragen bij deze groep veel meer aandacht.

Verlies van zelfstandigheid en vrijheid zijn bij veel mensen met dementie een gevolg, terwijl juist actief blijven en betekenisvolle activiteiten ondernemen zo belangrijk voor hen is. Ook naasten ondervinden als gevolg van de dementie van hun naaste beperkingen. Dit heeft grote invloed op hun welbevinden.

Ondanks de beperkingen, zijn er vaak nog veel mogelijkheden. Mensen met dementie kunnen nog nieuwe vaardigheden aanleren of op een nieuwe manier blijven doen wat hun leven betekenis geeft. Naasten kunnen leren hen daarin te ondersteunen, gezamenlijkheid in de relatie te blijven ervaren, en daarbij ook voor zichzelf te zorgen. Als mensen om kunnen gaan met beperkingen en ook leren wat zij nog wel kunnen en kunnen leren, ervaren zij meer grip op hun situatie, hebben ze vertrouwen in eigen kunnen, en kunnen ze eigen regie nemen. Het is daarbij belangrijk om behoeften in kleine, haalbare doelen te vertalen. Deze benadering draagt bij aan zelfmanagement, ofwel het leren leven met de ziekte.

Casemanagers dementie spelen een belangrijke rol bij het benutten van alle mogelijkheden voor mensen met dementie en hun naasten. Het vraagt creativiteit om hen goed te begeleiden bij het realiseren van een zinvolle daginvulling. Door te denken in mogelijkheden kunnen oplossingen worden gevonden die niet direct voor de hand liggen.

Op basis van de resultaten uit onderzoek bij de Hogeschool Rotterdam en het Radboudumc, zijn er vier lesmodules ontwikkeld voor docenten die casemanagers opleiden of nascholen. Deze modules zijn erop gericht de vaardigheden van casemanagers nog breder in te zetten: voor het denken in mogelijkheden en de aandacht voor de verschillende levensdomeinen.

Aanleiding voor het ontwikkelen van deze lesmodules waren de bevindingen uit de projecten **VitaDem** en **SPANkracht**. In het VitaDem project is een integrale aanpak ontwikkeld en onderzocht, gericht op versterking van de zelfredzaamheid en sociale inclusie van thuiswonende mensen met dementie en hun naasten ([VitaDem project](#)). In het SPANkracht project is de effectiviteit van het SPANkracht pakket onderzocht bij jonge mensen met dementie en hun naasten. Het SPANkracht-pakket is een praktisch hulpmiddel voor jonge thuiswonende mensen met dementie, om samen met hun naaste en een zorgprofessional tot een zinvolle dagbesteding te komen. De afkorting SPANkracht

staat voor een Sociale, Plezierige, Actieve en Nuttige daginvulling op basis van eigen kracht (www.SpankrachtBijDementie.nl). De projecten VitaDem en SPANkracht lieten zien dat er extra aandacht nodig is voor het scholen van casemanagers dementie om te leren denken in mogelijkheden. Deze lesmodules dragen hieraan bij. Ze zijn tot stand gekomen met subsidie van ZonMw (programma Memorabel, Implementatieprojecten, projectnr. 7330503011).

De modules sluiten geheel aan bij de geactualiseerde Zorgstandaard Dementie¹. De Zorgstandaard Dementie 2020 zet persoonsgerichte zorg centraal:

“De ziekte dwingt zowel de persoon met dementie als diens mantelzorgers om zich aan te passen aan de nieuwe situatie, waarin zij moeten leren leven met de dementie en zien om te gaan met verlies. Iedere persoon doet dat op zijn of haar manier. De ene persoon beschikt daarbij over meer aanpassingsvermogen en aanpassingsbereidheid dan de andere, onder meer afhankelijk van persoonlijkheid, lichamelijke gezondheid, denkbeelden, cultuur en ervaringen uit het verleden (Wal, 2018). Persoonsgerichte dementiezorg is afgestemd op de specifieke en individuele belevingswereld van de persoon met dementie en diens mantelzorgers, waarbij iemand met dementie als volwaardig wordt gezien. Bij het bieden van persoonsgerichte zorg verdiept je je in het perspectief van degene met dementie en ga je uit van zijn of haar mogelijkheden.” (p.10)

Deze modules sluiten in het bijzonder aan op het hoofdstuk ‘Leven met dementie’, waarin de psychosociale zorg en een herstelgerichte benadering om mensen met dementie en naasten in staat te stellen hun betekenisvolle activiteiten uit te voeren expliciet worden benoemd. In de begeleiding van jonge mensen met dementie is het belangrijk de Zorgstandaard Dementie op Jonge leeftijd (2015) te gebruiken. Deze beschrijft de specifieke problematiek en geeft specifieke aanknopingspunten voor casemanagers dementie (hoofdstuk 3).

Twee belangrijke thema’s in deze lesmodules zijn het inzetten van creatieve technieken en de aandacht voor zowel ouderen, als ook jonge mensen met dementie.

INHOUD EN OPBOUW VAN DE LESMODULES

INHOUD

Er zijn vier lesmodules voor docenten beschikbaar:

1. Creatief achterhalen van behoeften en wensen

In deze module leert de deelnemer behoeften en wensen inventariseren van de persoon met dementie, de naaste en van hen samen. Er worden creatieve technieken en gesprekstechnieken aangeleerd voor deze inventarisatie. Ook leert de deelnemer manieren om de verzamelde informatie te analyseren en het verschil in belangen te hanteren.

2. Coachen bij het stellen van doelen en het maken van actieplannen

In deze module wordt het belang van coaching bij het stellen van doelen behandeld. Er wordt besproken hoe de deelnemer de persoon met dementie, de naaste en hen samen kan begeleiden

¹ Zorgstandaard Dementie 2020 hoofdstuk ‘Leven met dementie’ <https://www.dementiezorgvoorelkaar.nl/zorgstandaard-dementie-2020/>; in het bijzonder hoofdstuk ‘Leven met dementie’, p.25-31.

bij het vertalen van behoeften naar concrete doelen en deze om kan zetten in een actieplan om deze doelen te realiseren. Tot slot komt ondersteuning bij het evalueren en zo nodig bijstellen van de doelen aan bod.

3. Multidisciplinair zoeken naar mogelijkheden

In deze module leert de deelnemer om samen met andere professionals tot passende interventies te komen waarmee de persoon met dementie en de naaste invulling kunnen geven aan hun behoeften en wensen. Het voorbereiden en uitvoeren van een caseconference komt aan bod, evenals het inzetten van creatieve technieken om tot interventies te komen.

4. Nut en noodzaak van activerende interventies

Deze module gaat in op het belang van betekenisvolle activiteiten, hoe mensen met dementie nog nieuwe routines kunnen aanleren. De deelnemers leren ook hoe ze creativiteit kunnen inzetten bij het zien van mogelijkheden voor activerende interventies en hoe ze hiervoor andere disciplines kunnen inschakelen en gebruik kunnen maken van projecten in de regio.

OPBOUW MODULES

Iedere module is opgebouwd uit een korte inleiding, gevolgd door leerdoelen, de relatie met de competenties omschreven in de Expertise gebieden Dementieverpleegkundige (V&VN, 2017) en Casemanager dementie Sociaal Werk Zorg (2018), voorbereiding voor de docent, voorbereidingsopdrachten voor de cursisten, theorie met een powerpoint presentatie, verwerkings- en ervaringsopdrachten, een nabespreking, een huiswerkopdracht en gebruikte literatuur. De modules bevatten beperkt theorie en juist veel ervaringsopdrachten. Deze zijn bedoeld om de ervaringskennis van de deelnemers te verdiepen, mede door het uitwisselen van ervaringen. De visualisaties die voor alle modules zijn gemaakt, zijn bruikbaar voor het overzicht en de uitwisseling van ervaringen.

De docent kan uiteraard eigen aanpassingen maken. Bijvoorbeeld, afhankelijk van het niveau van de deelnemers, een eigen, meer ingewikkelde, casus van één van de deelnemers in laten brengen. Of een extra verwerkingsopdracht toevoegen, zoals het perspectief vanuit de persoon met dementie en /of het perspectief van de naast uitdiepen, bijvoorbeeld met een simulatiecliënt.

In elke module wordt verwezen naar onderstaande toolbox. Vetgedrukte tekst in de lesmodules verwijst naar materiaal in deze toolbox. De toolbox bevat materiaal wat ter beschikking wordt gesteld als bijlage (powerpointpresentaties, casuïstiek, creatieve technieken en een artikel) en verwijst naar publiek materiaal (online materialen, video's en gebruikte literatuur). De materialen zijn per categorie alfabetisch gerangschikt op titel, de literatuur is gerangschikt op auteur.

Bij elke module is een 'inspiratieflits' bijgevoegd. Deze inspiratieflits kunnen deelnemers gebruiken om de nieuwe kennis te delen met collega casemanagers en opdrachten uit de lesmodule gezamenlijk uit te voeren. Het ondersteunt het toepassen van het geleerde in de dagelijkse praktijk.